

hanem a maguk asszimilációs bőrükben nemférésnek tették ellenszenves martalékává azok előtt, akik a „magyart“ keresték szegény Adyban is.

Folytatni lehetne e Farkas-féle fortélyosságot hosszú oldalakon keresztül. Szó esik pl. bizonyos katolikus asszimilációról is a könyvben, melynek határai már óvatosságból kissé elmosódnak, lévén az Egyház ezidőszerint még kikezdehetetlen... De ha jól látjuk, már készül a következő kötet, amely, ha eltelik új három év s a viszonyok ilyen tempóban rohanak a bomlás álomutján, mi sem lesz természetesebb, mint leszögezni az előszóban, hogy a nemzet testéből szerencsésen kitaszított nemzetköziség mellett az Egyháznak is elévülhetetlen asszimilációs érdemei voltak a magyar nemzeti gondolat fejlődésének megátolásában. (Pap Gábor)

FRANK JELLINEK: THE CIVIL WAR IN SPAIN. (Victor Gollancz Ltd. London). A spanyol polgárháborúnak ez az igen széles mérvű tárgyalása mindenekelőtt a polgárháború okainak tárgyalásából indul ki s felvázolja részletesen a történések társadalmi és történeti hátterét. A mű első részében részletes rajzát kapjuk Spanyolország-nak. Megismerjük az egyházat, a hadsereget, a társadalom különböző rétegeit és csoportosulásait, az anyagi és szellemi termelés minden vonatkozását. A könyv második részében a legutolsó két esztendő eseményeit foglalja össze szerző s igyekszik a polgárháború valódi okaát feltárni. Részletes áttekintést nyújt még a spanyol és katalán pártviszonyokról, valamint a folyamatban levő katalán kollektivizáló rendelkezésekről. A közel 700 oldal terjedelmű munka a Spanyolországról szóló legújabb irodalomban gondosságával és tárgyilagos-ságával első helyen áll. (m.)

R. N. COUDENHOVE-KALERGI: TOTALIS ALLAM, TOTALIS EMBER. (Századunk kiadása, Budapest.) A Páneurópa mozgalom alapítójának új könyvével, mint ő maga mondja, világosságot akar vinni „a demagógia és hazugságok zürzavarába“. Ne lepődjünk azonban meg, ha ehelyett a szerző államfilozófiai elmékedéseit, sajátos idealisztikus történelemszemléletét, ellentmondásokkal telt politikai hitvallását és utópisztikus társadalom-elképzelését kapjuk.

Az állam Coudenhove-Kalergi szerint az ember teremtménye s mint ilyen nem cél, hanem eszköz. Az állam eleinte egy biztosító társaság szerepét töltötte be, mely polgárait a káosz és anarchia ellen védelmezte. Az állam megszemélyesítésén keresztül azonban, az eredetileg gépezet és eszköz szerepét betöltő államot ügyfelei bálványá emelték. Az emberek alkotta állam így mindjobbra eltávolodott és föléje helyezkedett a társadalomnak: öncélúvá vált. E folyamat csúcspontjának vagyunk tanui, mikor „minden idők legveszélyesebb bálványimádásának idejét éljük: az állam istenítésének korát“.

Napjaink új állam típusának, a totális államnak őseit Coudenhove-Kalergi a „harcos államban“ látja. A családból származó „bíró állammal“ szemben e „harcos állam a hordából származott. Minden hordában vasfegyelem uralkodik. A főnök élet és halál ura“. Míg a „bíró állam“ a béke, a természetes állapot, a hatalmi-harcos állam ös eredetileg imperialista. Ha ma Anglia közelíti meg leginkább a bíró állam eszményét, úgy a harcos állam véglete Németországban kel új életre.

A „szabadság története“ című fejezetben Coudenhove-Kalergi sajátos történelemszemléletén keresztül mutatja be az állam bálványá válásának folyamatát. E folyamat Athén perzsák feletti győzelmével kezdődik; ez a győzelem jelenti tulajdonképpen Európa születését. A hellenizmus letűnte után a szabad római